

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 136/07-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. augusta 2007 predbežne prerokoval sťažnosť J. A., H., zastúpeného advokátom JUDr. J. G., T., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 8 ods. 2 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Nitre č. k. 9 Co 102/05-132 zo 6. októbra 2005 a takto

rozhodol:

Sťažnosť J. A. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e:

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. marca 2006 doručená sťažnosť J. A., H. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 8 ods. 2 a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 9 Co 102/05-132 zo 6. októbra 2005. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 27. februára 2006.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Komárno (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 C 131/02-108 z 5. novembra 2004 bolo sťažovateľovi uložené platiť manželské výživné žalobkyni za obdobie od 2. mája 2002 do 31. decembra 2002. Na základe odvolania sťažovateľa rozsudkom krajského súdu č. k. 9 Co 102/05-132 zo 6. októbra 2005 bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Podľa názoru sťažovateľa rozsudkom krajského súdu boli porušené jeho uvedené základné práva a práva vyplývajúce z ústavy, listiny a dohovoru, pretože krajský súd vo veci samej neaplikoval platné právo, hoci tak mal urobiť, a pokiaľ ide o náhradu trov konania, krajský súd v rozpore s obsahom podaného odvolania tvrdí, že trovy konania pred okresným súdom neboli predmetom odvolacieho konania.

Vo veci samej sťažovateľ v rámci svojej obrany namietal, že priznanie manželského výživného žalobkyni by bolo s poukazom na ustanovenie § 104 zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov účinného do 31. marca 2005 (ďalej len „zákon o rodine“) v spojení s § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka v rozpore s dobrými mravmi. Krajský súd však odmietol aplikovať ustanovenie § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka s tým, že takáto podmienka na priznanie výživného v rozhodnom čase neexistovala, pretože po nadobudnutí účinnosti zákona č. 72/2002 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 72/2002 Z. z.“) zákon o rodine takúto podmienku neobsahoval. Tento právny názor krajského súdu je podľa názoru sťažovateľa v rozpore s ústavou, pretože krajský súd odmietol na právny vzťah aplikovať platné právo, čo znamená odmietnutie spravodlivosti. Občiansky zákonník bolo potrebné považovať za lex generalis vo vzťahu k zákonu o rodine ako lex specialis. Občiansky zákonník preto možno použiť vtedy, ak zákon o rodine neurčuje niečo iné. Vzhľadom na to záver krajského súdu, podľa ktorého použitie Občianskeho zákonníka v oblasti výživného nemá miesto, je v rozpore s ústavou. Zákon o rodine môže určovať niečo iné výslovne alebo tak, že sám obsahuje komplexnú právnu úpravu, čo podporné využitie Občianskeho zákonníka vylučuje. Príkladom môže byť otázka neplatnosti a neexistencie manželstva. Sťažovateľ vychádza z toho, že na oblasť úpravy výživného možno podporne použiť Občiansky zákonník, pričom sa aj bežne používa, a to aj po účinnosti zákona č. 72/2002 Z. z. Inak by totiž nebolo možné uzatvárať dohody o výživnom, lebo problematiku uzatvárania

zmlúv, subjektov právnych vzťahov a podobne upravuje Občiansky zákonník. Rovnako sa Občiansky zákonník používal pred 1. aprílom 2005 v súvislosti s ustanovením § 98 zákona o rodine pre začiatok plynutia premlčacej doby. Existuje teda celý rad príkladov, kedy je možné a nevyhnutné použiť Občiansky zákonník aj pre oblasť výživného.

Pokiaľ ide o náhradu trov konania pred okresným súdom, krajský súd sa odmietol zaoberať tou časťou odvolania sťažovateľa, ktorá smerovala proti výroku týkajúcemu sa náhrady trov konania. Krajský súd konštatoval, že trovy konania pred okresným súdom predmetom odvolacieho konania neboli, pretože sťažovateľ vraj v tejto otázke odvolanie nepodal. Pritom v odvolaní sťažovateľa bolo výslovne uvedené, že žiada rozsudok okresného súdu zmeniť tak, aby bola žaloba žalobkyne zamietnutá a aby bola sťažovateľovi priznaná náhrada trov konania. Okrem toho tiež požadoval zmeniť aj výrok rozsudku okresného súdu ohľadom súdneho poplatku za podanú žalobu tak, aby bolo vyslovené, že štát nemá právo na náhradu týchto trov konania. Sťažovateľ zastáva názor, že uvedeným postupom krajského súdu mu bola odopretá spravodlivosť.

Sťažovateľ navrhol vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených základných práv a práv podľa ústavy, listiny a dohovoru postupom a napadnutým rozsudkom krajského súdu s tým, aby bol rozsudok krajského súdu č. k. 9 Co 102/05-132 zo 6. októbra 2005 zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. Sťažovateľ napokon požaduje aj náhradu trov právneho zastúpenia v sume 5 788 Sk.

2. Z rozsudku okresného súdu č. k. 10 C 131/02-108 z 5. novembra 2004 vyplýva, že sťažovateľ bol zaviazaný prispievať žalobkyňi na manželskom výživnom za obdobie od 2. mája 2002 do 31. decembra 2002 po 1 000 Sk mesačne. Mal tiež uhradiť súdny poplatok za podanú žalobu v sume 500 Sk. Zároveň okresný súd vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania. Podľa okresného súdu nebolo preukázané vykonaným dokazovaním, že by sa priznanie manželského výživného priečilo dobrým mravom. Keďže žalobkyňa bola od súdneho poplatku zo žaloby oslobodená zo zákona, bol na zaplatenie tohto poplatku vo výške 500 Sk zaviazaný sťažovateľ. Výrok o náhrade trov konania sa zakladá na ustanovení § 142 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

3. Z odvolania sťažovateľa z 5. januára 2005 vyplýva, že sťažovateľ predovšetkým tvrdí, že priznanie výživného by sa priečilo dobrým mravom, keďže žalobkyňa bola uznaná vinnou zo spáchania priestupku proti sťažovateľovi, ale tiež aj preto, že mala dlhoročnú mimomanželskú známosť. Preto vzhľadom na ustanovenie § 104 zákona o rodine v spojení s ustanovením § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka žiadala žalobu zamietnuť pre rozpor s dobrými mravmi. Vo vzťahu k náhrade trov konania sťažovateľ tvrdí, že jeho pomer úspešnosti bol podstatne vyšší ako pomer úspešnosti žalobkyne, a preto mu mala byť náhrada trov konania priznaná. Odvolaním napáda aj súvisiaci výrok o uložení povinnosti zaplatiť súdny poplatok zo žaloby. Preto navrhuje, aby krajský súd zmenil rozsudok tak, že žalobu žalobkyne zamietne v celom rozsahu a sťažovateľovi prizná náhradu trov konania. Navrhuje tiež, aby bol zmenený výrok o trovách konania spočívajúci v zaplatení súdneho poplatku zo žaloby tak, že štát nemá právo na náhradu týchto trov konania.

4. Z rozsudku krajského súdu č. k. 9 Co 102/05-132 zo 6. októbra 2005 vyplýva, že bol potvrdený rozsudok okresného súdu, pričom sťažovateľ bol zaviazaný zaplatiť žalobkyňi z dôvodu náhrady trov odvolacieho konania sumu 1 600 Sk na účet jej právnej zástupkyne. Podľa názoru krajského súdu v ustanovení § 96 ods. 2 zákona o rodine v znení účinnom do 1. apríla 2002 bolo zakotvené, že výživné nie je možné priznať, ak by bolo v rozpore s dobrými mravmi. Zákonom č. 72/2002 Z. z. bolo toto ustanovenie zrušené, a preto od 1. apríla 2002 uvedená podmienka pre priznanie výživného už neexistovala. Až zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov účinný od 1. apríla 2005 (krajský súd mylne uvádza dátum účinnosti od 1. septembra 2005, pozn.) v § 75 ods. 2 zakotvil znovu možnosť nepriznať výživné pre manžela, či manželku z dôvodu rozporu s dobrými mravmi. V čase posúdenia vzniku nároku žalobkyne na priznanie výživného zákon o rodine neobsahoval ustanovenie, podľa ktorého by nebolo možné výživné priznať v rozpore s dobrými mravmi. Existovalo len ustanovenie § 3 Občianskeho zákonníka. Keďže zákon o rodine je špeciálnym predpisom upravujúcim oblasť rodinného práva, použitie ustanovení Občianskeho zákonníka v oblasti výživného nemá miesto. Preto z hľadiska možných rozporov s dobrými mravmi nebolo možné nárok žalobkyne posúdiť pre neexistenciu právnej úpravy. Jediným dôvodom na posúdenie práva žalobkyne na priznanie výživného bola jej odkázanosť z hľadiska jej majetkových a osobných pomerov.

Pokiaľ ide o trovy konania pred okresným súdom, tieto neboli predmetom odvolacieho konania, lebo podľa krajského súdu v tejto časti odvolanie proti rozsudku okresného súdu podané nebolo.

5. Podľa zistenia ústavného súdu sťažovateľ nepodal proti predmetnému rozsudku krajského súdu ohľadom náhrady trov konania dovolanie.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v zásade každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Sťažnosť smeruje jednak proti rozsudku krajského súdu vo veci samej, ale tiež aj proti stanovisku, ktoré krajský súd zaujal ohľadom náhrady trov konania vedeného okresným súdom.

Ústavný súd konštatuje, že sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú v časti smerujúcej proti potvrdzujúcemu rozsudku krajského súdu vo veci samej.

Spornou otázkou je, či zrušenie ustanovenia § 96 ods. 2 zákona o rodine zákonom č. 127/2002 Z. z., ktorým sa mení zákon č. 94/1963 Zb. zákon o rodine v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. apríla 2002 (v rozsudku krajského súdu je v dôsledku zrejmého omylu uvedený nesprávne zákon č. 72/2002 Z. z., pozn.), znamená, že sa priznanie výživného od 1. apríla 2002 už nemá posudzovať vo svetle dobrých mravov, alebo či je potrebné na dobré mravy v tejto súvislosti prihliadať aj po 1. apríli 2002 vzhľadom na ustanovenie § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s ustanovením § 104 zákona o rodine.

Podľa § 96 ods. 2 zákona o rodine v znení účinnom do 31. marca 2002 výživné nebolo možné priznať, ak by to bolo v rozpore so zásadami morálky socialistickej spoločnosti.

Podľa § 104 zákona o rodine ustanovenia Občianskeho zákonníka sa použijú vtedy, ak tento zákon neustanovuje niečo iné.

Podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi.

Z rozsudku krajského súdu vyplýva, že vychádzal zo skutočnosti, podľa ktorej inštitút výživného je predmetom úpravy zákona o rodine, a preto neprichádza do úvahy aplikácia Občianskeho zákonníka v zmysle § 104 zákona o rodine. Hoci tento výklad nie je podľa všetkého jediný možný, rozhodne neprichádza do úvahy kvalifikovať ho ako arbitrárny, teda taký, ktorý by sa zásadným spôsobom odchyľoval od znenia ustanovenia § 104 zákona o rodine. Krajský súd preto podľa názoru ústavného súdu neprekročil medze výkladu zákona, ktoré mu prináležia. Sťažovateľ sa neodvolal na iné rozhodnutia odvolacích súdov, prípadne Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktoré by boli problematiku posudzovali odlišne.

Ďalšiu časť sťažnosti týkajúcu sa náhrady trov konania považuje ústavný súd za neprípustnú, keďže sťažovateľ mal možnosť v súvislosti s náhradou trov konania na

okresnom súde podať z dôvodov ním tvrdených proti rozsudku krajského súdu dovolanie, čo však podľa zistenia ústavného súdu neurobil.

Hoci podľa § 239 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku proti uzneseniam o trovách konania nie je dovolanie prípustné, napriek tomu podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku je prípustné dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré je zaťažené niektorým z dôvodov zmätočnosti, ktoré sú v tomto ustanovení definované. Konkrétne podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Námietku sťažovateľa, podľa ktorej krajský súd nepreskúmal výrok o náhrade trov konania vedeného okresným súdom z dôvodu, že v tomto smere nebolo podané odvolanie, hoci v skutočnosti odvolanie podané sťažovateľom smerovalo aj proti výroku o náhrade trov konania pred okresným súdom, ako aj proti výroku o povinnosti zaplatiť súdny poplatok zo žaloby, treba považovať za námietku v zmysle § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. augusta 2007